

KDO JE ZVITEJŠI?

Basen. — Spisal Silvester K.

I.

Nekoč pozimi sta lisica in volk potovala skupaj. Bil je mraz, da je pokalo drevje. V hudi zimi se godi živalim jako slabo. Tudi lisici in volku se je godilo tako. Bila sta lačna, da je bilo joj! Pa reče lisica volku: »Tako stradanje ni nič, dragi tovariš! Če si kmalu ne dobiva živeža, morava poginiti. Počakaj na-me; grem tam k hramu, da izkusim ukrasti kokoš. Če jo dobim, je bova imela za prvo silo oba dovolj.« Volku je bilo to prav.

Lisica ni izostala dolgo. Vračala se je s plenom.

»Ljudje imajo vendar prav,« reče volk, hoteč jo pohvaliti, »da je lisička kaj premetena in zvita žival.«

»Ti že verjamem,« se nasmeje lisica. »Zato sem pa tudi že pol kokoši pojedla. Ljudje pa pravijo tudi, da je volk kaj požrešna in nenasitna zver.«

Volku ni ugajala samo polovica kokoši, čeprav je bila precej velika. Med čakanjem je bil računil, kako bo delil plen, da sam dobi večji del. Za tokrat se je bil pa zmotil.

»Meni si premalo prinesla,« se zahuduje na lisico. »Pojdem sam na rop; a od tega, kar dobim, ne dam tebi nič.«

Lisica, ki je že naprej slutila, kaj bo, se nasmeje prekanjeno in reče: »To, kar boš ti dobil, obdrži le za-se. Želim ti najboljše sreče!«

Volk se napoti k hramu. Ravnotam je bila lisica prej ukradla kokoš. Ljudje so jo bili sicer zapazili in jo zasledovali, a je srečno odnesla pete. Ne tako volk. Ko se priplazi k hiši, ga zagleda pes in se lajaje zakadi vanj. V istem hipu pa prihite tudi ljudje in jamejo mlatiti po volku, da je dlaka letela od njega. Volk se zakadi v beg in beži kakor podkovan. Pes ga še za slovo občutljivo potegne za rep, kakor da ga hoče opozoriti, naj si dobro zapomni to hišo.

Lisici, ki je vse opazovala daleč za nekim grmom, je bila všeč ta igra. Ko pridrvi volk mimo

nje, mu reče porogljivo: »He, gospodar! Kam se vam pa tako mudi, da letite, kot bi gnali muhe na pašo?«

»Molči, hudobnica!« zagodrnja volk. »Le čakaj, kadar dobijo tebe tako, kakor so dobili mene, gotovo te ubijejo. Vesel sem, da sem še sploh ušel.«

»Prav imaš, da si vesel,« ga zbode lisica, »a poglej nekoliko svojo kožo. Razbita in razsekana je, da bi jo lahko prodal za rešeto. In rep še le! Tak je kot obrabljen brezova metla. Najboljše na vsem izletu seveda je, če si le količkaj dobil za svoj požrešni in vedno prazni želodec. Vse drugo se bo samo popravilo in zakrpalo.«

»Oh,« vzdihne volk, »ravno to je nesreča, ker nisem nič dobil! Na begu sem pa še prej použito kokcjšo polovico tako pretresel, da čutim zdaj hujši glad od prej.«

»Če je taka,« reče lisica, »tedaj je najbolje, če te zapustim. Storiti ti itak ne morem nič povolji in bojim se te tudi. Kaj lahko bi se ti namreč poljubilo še mojih kosti. Imam jih pa sama tako rada, da jih najrajši še o pravem času spravim v varnost. Ostani torej zdrav! Svet je širen – mogoče se ne vidiva več.«

Lisica res zapusti volka. Ta jo sicer prosi, naj ostane pri njem, in ji zatrjuje, da ji noče storiti nič žalega, a bilo je vse zastonj. Ker prošnje nič niso pomagale, vzklikne naposled trmoglavo: »E, kaj! Če nočeš ostati, pa pojdi; si bom že sam pomagal!«

Toda slabo si je pomagal, slabo. Idoč dalje po gozdu, ovoha prijeten duh.

»Če se ne motim, bo nekaj zame,« si misli in stopi naprej, dokler ne pride do kosa pečenega mesa. »Diši seveda nekako tako kot pečena mačka,« modruje, »a pregovor pravi, da sila lomi kola. Dobro, da, izvrstno, bo to za-me in, oh, kako slastno pojem pečenko. Škoda je, da me ne vidi lisica. Gotovo bi me zavidala.«

Lisica pa, ki je bila že prej uvohala pečenko in je dobro vedela v svoji izkušnosti, da preži pod njo past, je slišala za grmom volkove besede. »Oh, kako dobro te vidim,« si je mislila, »toda ne zavidam te

nikakor ne! Hm — kakor je slišati — prav povelji ti ravno ni mačja pečenka, a pomisli, da ti ljudje ne bodo nastavljali telečjega mesa, ker ga sami radi jedo. Želim ti najboljši tek!»

Volk zgrabi meso, — pod snegom skrita past pa volka. Železni zobje se mu zasade tako globoko v vrat, da se ne more več rešiti in mora žalostno poginiti. Lisica ga še enkrat pogleda, potem ga pa zapusti, rekoč: »Tako plačilo si torej dobil za svojo požrešnost!«

II.

Lisica ni dolgo ostala sama. Ker je morala vedno komu nagajati, si je izbrala kmalu novega tovariša, rjavega kosmatinca medveda. Ravno se je bil vzbudil iz zimskega spanja in je še kaj zadremano gledal iz svojega brloga, ko ga najde lisica.

»Dobro jutro, boter!« ga pozdravi prav vljudno.

»Ti že imaš dobro jutro,« zagode medved nevoljno, »si že bržčas sita; a pri meni ni tako. Želodec se mi obrača kaj čudno; sem še tešč. Veš morebiti za kak prigrizek?«

Lisica si nekaj namisli in reče: »Tako pri roki nimam nič; vem pa za drevo, na katerem visi še od lanske jeseni lepa hruška. Sladka mora biti, da je kaj, in ker rad ješ slaščice, mi boš gotovo zelo hvaležen, ako ti jo pokažem. Sama bi si jo bila že vzela, ko bi le znala plezati.«

Medved je bil silno zadovoljen z odgovorom in je silil lesico, naj ga takoj pelja k tistemu drevesu. Lisica, ki se je hotela seveda le pošaliti z medvedom in se mu je bila zlegala, goni medveda dolgo časa po gozdu sem in tja. Same nevolje je medved že renčal. Naposled mu vendar lisica pokaže staro drevo, na katerem pa ni bilo nobene hruške. Medved spleza brž gor, a ne vidi nobenega sadu.

»Le naprej po veji, naprej! Takoj si pri hruški,« prigovarja lisica. »Saj ni nobene,« ugovarja medved.

»Morebiti ne vidiš dobro, ker si spal celo zimo; le pojdi dalje po veji!«

»Meni se veja že preveč šibi.«

»Veja je močna in drži dva taka, kakor si ti. Le plezaj dalje! Tebi se samo zdi, da se veja šibi.«

»Rečeš lahko, kar hočeš, ali hruške ni na veji,« trdi medved. Komaj pa se stegne nekoliko dalje, že se zlomi veja. To ravno je hotela lisica. Medved telebi tako strašno na tla, da kar mirno obleži. Ko čez nekaj trenutkov prav rahlo vstane in poizkuša, če ga še nesejo noge, stoji še zmiraj lisica nekaj korakov od njega in ga gleda kakor začudena.

»Zdaj, ko si me ukanila, hinavka, se mi pa še čudiš!« zahuduje se medved.

»Občudujem te radi trde glavice, ki ti jo je dal Stvarnik. Meni namreč bi se bili pri takem padcu pretresli vsi možgani. Sicer te pa prosim odpuščanja, ker sem ti rekla prej, da si slep. Imel si namreč prav, ko si trdil, da ni na veji hruške. Zdaj se še le spominjam, da sem le lani videla eno na tem drevesu. Ta pa je gotovo čez zimo padla na tla, ako je ni prej vzel kdo drugi.«

»Lisička, pazi! Ako me še enkrat tako grdo ukaniš, kakor si me bila zdaj, ne bo ti sreča mila; raztrgam te na drobne kosce. Za tokrat ti še odpustim, a s pogojem, da mi preskrbiš kaj za moj lačni želodec.«

»Ker si tako usmiljen in me še pustiš pri življenju,« hlini se lisica, »hočem ti biti hvaležna in ustreči tvoji želji. Še sanjati se ti ne more, kako dober obed ti bom pripravila, ako greš z menoj do tja, kamor te popeljem.«

»Radoveden sem na obed, ki mi ga hočeš pripraviti,« reče medved nevrjetno in odkima z glavo.

»Le tiho bodi in zaupaj mi!« prigovarja lisica. »Vem namreč za velik bučelnjak, kjer je mnogo strdi in kjer se lahko po volji nasrkaš sladke jedi.«

»Že vem, kaj hočeš,« odkimuje medved. »Ti bi me rada speljala na led. Rada bi me zavedla kam, kjer bi me doletelo kaj slabega ali neprijetnega. Dobro namreč vem, da so bučelnjaki vedno blizu hiš, in tamkaj so ljudje, ki mi niso posebno prijazni. Ti bi me zasačili in mi pošteno namlatili grbo. Iz te moke ne bo kruha; ne grem tja.«

»Ne bodi neumen,« se huduje lisica. »Ker vidim, da mi ne vrjameš, grem sama pred teboj. Za menoj bodeš menda vendar lezel. Brez skrbi sva, kajti danes delajo vsi ljudje na polju.«

»Če greš povsod naprej, grem že s teboj,« reče naposled medved, misleč, da ga lisica ne more prekaniti. Toda zelo se je zmotil.

Ko korakata po gozdu, zagledata lovca ležečega v senci. Že mislita pobegniti, kar zapazi lisica, da lovec spi. Hitro reče medvedu, naj mirno postoji, sama se pa pazljivo približa spečemu lovcu. Nabita puška lovčeva je stala poleg njega, naslonjena na drevo. Na tleh pa je ležala pipa, natlačena s tobakom, in nekaj užigalic. Lisica pograbi pipo in užigalice in se vrne k medvedu. Ta jo gleda začuden, kakor bi jo hotel vprašati, čemu ji bodo te reči.

»Zdaj nama lovec ne more več škodovati,« reče lisica zvito. »Vzela sem mû vse priprave, ki jih potrebuje pri puški, kadar hoče streljati. Takoj ti pokažem, kako je ta reč.«

»Saj ti tega ne veš; to znajo le ljudje.«

»Oho, da bi tega ne znala? Saj sem že mnogokrat opazovala lovca. Le tiho bodi pa gledaj in pazi, kaj ti pokažem in povem. Kadar hoče lovec streljati, vzame to palčico, ki ima ob koncu rdečo kapico in potegne z njo po drevesu. Takoj začne goreti palčica, kakor vidiš tukaj. Potem vzame lovec to zvito reč v usta, vtakne gorečo palčico v njo ter tako dolgo vleče z usti, da se začne kaditi — kakor vidiš zdaj. Nato vzame puško v roke, pomeri in pihne polna usta dima v njo, tako da se pri drugi strani pokadi, in puška — počí. Zdaj si me razumel.«

Medved, ki še puške ni prav poznal, gleda lisico debelo in ji tudi verjame debelo laž. Od tedaj naprej se ni hotel več bati lovca, kakor se ga je bal doslej. Saj mu je bila lisica vzela najpotrebnejše orožje.

Brez zapreke prideta naposled iz gozda in do bučelnjaka, kjer se je medved najprej prepričal, da ni nevarnosti.

»Najboljše je,« nasvetuje lisica, »da grem jaz v bučelnjak, ker si ti predebel. Ti boš pa zunaj pri-

vzdigoval pletene koše, kadar bom jaz znotraj jemala pogače vun.«

Medved je bil zadovoljen in je čakal, da mu dá lisica dogovorjeno znamenje. Ko se to zgodi, pridvigne medved enega izmed bučelnih košev. Vse bučele se usujejo vanj in ga jamejo razdražene pikati. Lisica se je bila pa dobro skrila v bučelnjaku. Medved, boječ se za oči, mora mežati, tolaži se pa z mislijo, da bo pozneje dobro poplačan s sladko strdjo.

»Le hitro jemlji pogače vun,« opominja lisico, »da sva kmalu gotova.«

Da bi lisica še huje varala medveda, zdihuje venomer: »O joj — o joj!« Medved naj bi mislil, kako tudi njo pikajo bučele. Čez nekaj časa pridrvi lisica vun z majhno pogačico, jo vrže pred medveda in se začne valjati kakor v bolesti po tleh.

Medved, hoteč jo tolažiti, jo pomiruje: »Le pomiri se, lisičica! Poglej sem, kako so opikale mene te nesrečne bučele. Ves sem že zatekel. Sicer sem že vajen takih nadlog, toda s tako hudimi bučelami še nisem imel opraviti. Nič ne škoduje, ker nisi dobila več pogačic, imela si vsaj dobro voljo. Dobim si že sam še kaj več.« Pa hitro privzdigne drugi koš in vzame vun cel kup pogač.

Ves opikan se vrne medved nazaj v gozd, vesel, ker si je vsaj nekoliko potolažil hudi glad.

Nemila usoda mu pa ni odločila več dolgega življenja. Kriva je bila zvita lisica, ki si je mislila zdaj, ko je začela vedno huje in huje otekati medvedova glava: »Čas je, da ga zapustim. Ne vidi že skoraj celo nič; išče naj si sreče sam.«

Prav lepo se torej poslovi od medveda, želeč mu srečne poti.

(Konec prih.)

